

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSILIGIDA FITONIMLARNING QO'LLANILISHI

Abduvaliyeva Nodira Alisherovna

Farg'ona davlat universiteti,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Mo'minjonova Gulnoraxon Abdupatto qizi

Farg'ona davlat universiteti 2-kurs magistranti

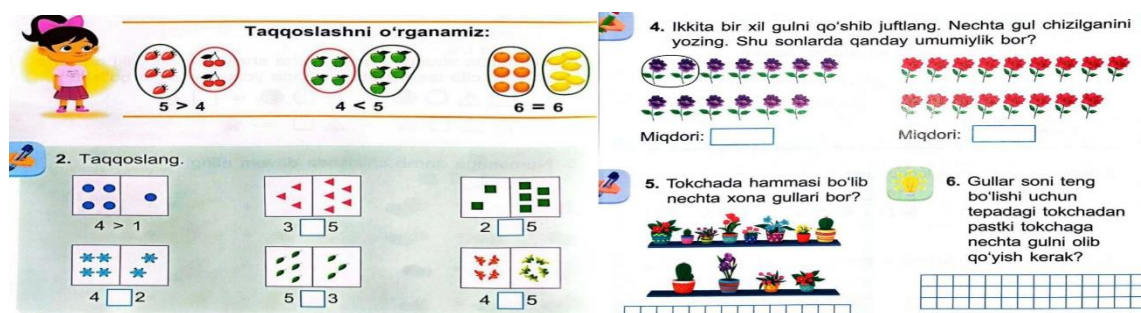
Annotatsiya: Fitonimika va fitonim tushunchasi boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun yod tushuncha bo'lib, aynan shunday atama ko'rinishida qo'llanilmaydi, balki uning ma'lum tur va guruhlari xalqona va sodda tilda ifodalanadi. Fitonimika tarixiga nazar soladigan bo'lsak unga oid dolzarb muammolardan biri lug'at tadqiqoti - bu "fitonim" semantik kengaytmasining ta'rifi hisoblanadi. Chunki umumiy qabul qilingan ma'no va mazmun, ta'rif kam yoki deyarli yo'q. Tilshunoslikda keng qo'llanilishiga qaramay, ushbu atamaning talqini ommalashmagan. Lekin o'simlik nomlari keng ommalashgan turli fanlarda turli maqsadlar uchun xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Fitonimika, fitonim, nom, matematik amallar, omil, xususiyat, ko'rinish, o'simlik, hudud, xalq, urf-odat, madaniyat, davr, kashfiyot, masala, misol, son

Boshlang'ich sinf matematika darsliklarida fitonimlar (o'simlik nomlari) juda ko'p uchraydi va ular o'quvchilarga hayotiylik, qiziqish va milliylik berish maqsadida ishlatiladi.

Fitonimlarning darslikda qo'llanishi va maqsadi:

1. Masalalarda qahramon sifatida. Masalan: "Bog'da 5 ta olma daraxti, 3 ta anor daraxti bor. Jami nechta daraxt?". Bu yerda olma, anor kabi fitonimlar sonlarni amaliy misollarda tushunarli qilish uchun qo'llanadi.

Taqqoslashni o'rganamiz:

5 > 4 4 < 5 6 = 6

2. Taqqoslang.

4 > 1 3 < 5 2 < 5

4 < 2 5 < 3 4 < 5

4. Ikkita bir xil gulni qo'shib juftlang. Nechta gul chizilganini yozing. Shu sonlarda qanday umumiylik bor?

Miqdori: Miqdori:

5. Tokchada hammasi bo'lib nechta xona gullari bor?

6. Gullar soni teng bo'lishi uchun tepadagi tokchadan pastki tokchaga nechta gulni olib qo'yish kerak?

2. Qo'shish-ayirishni o'rgatishda. "Bolalar 7 dona olma terishdi, 2 donasini yedi. Nechta olma qoldi?". Bu orqali o'quvchilar oddiy hayotiy misolda matematik amallarni tez anglaydi.

1. Maktabda kaktus hamda osiladigan tuvaklardagi gullarni o'qituvchilar, qolgan gullarni o'quvchilar parvarish qiladilar. O'quvchilar 12 ta osiladigan tuvaklar, 21 ta kaktusli tuvak va 45 ta boshqa turdagi o'simliklar o'tqazilgan tuvak borligini hisobladilar. Maktabda o'qituvchilar parvarish qiladigan gul tuvaklari nechta?

Eng ko'p o'simliklarni kimlar parvarish qiladi?

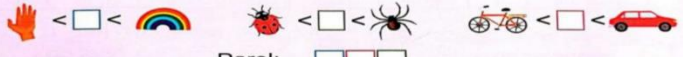

6. Misol tuzing va uni yeching.

-

7. Komil kompyuteriga parol kiritib qo'ydi. Shu raqamlarni toping. Har bir katakka bittadan raqam yozish kerak.

Parol:

1. Bog'bon bog'dan 10 ta oq va 10 ta qizil atirgul kesib oldi. U hammasi bo'lib nechta atirgul kesib o'ldi?

3 ta atirguldun iborat nechta har xil guldasta yasash mumkin? Tasvirlang.

4. Maktab hovlisiga daraxtlar ekishdi. Har ikki tup terak orasiga 2 tupdan qarag'ay ekishdi. Namuna bo'yicha zanjir tuzing. Maktab hovlisida nechta tup qarag'ay bo'ldi?

5. Javobni to'ldiring.

3	7	+	5	=	9	2	2	2	+	1	=	5	6	1	0	+	5	2	=	6	3
+	7	4	=	6	5	+	7	2	=	3	8	2	4	+	1	=	3	7			

Topilgan sonlarni ertib borish tartibida joylashtiring. Bunda qanday so'z hosil bo'ladi? Uni o'qing.

6. Ota bog'ga anor, xurmo va anjir ko'chatlarini ekdi. Anjir xurmodan, anor esa anjirdan ko'p ekildi. Qaysi ko'chatlar ko'proq va qaysi biri kamroq ekildi?

kamroq → ko'proq

3. Tasviriylilik va qiziqishni oshirishda. Fitonimlar masalani quruq raqamlardan ko'ra qiziqarli qiladi. Bolalar sonni emas, balki meva va daraxtni ko'z oldiga keltirib hisoblashadi.

4. Tarbiya berishda Masalan, “O'quvchilar 10 ta ko'chat ekishdi. 4 tasi olcha, 6 tasi chinor. Jami nechta daraxt?” – bu misolda matematika bilan birga tabiatni asrash, daraxt ekishga o'rgatish g'oyasi ham singdiriladi

Boshlang'ich sinf matematika darsliklarida fitonimlar son va amal tushunchalarini oddiy, qiziqarli, hayotiy va tarbiyaviy shaklda berish maqsadida qo'llanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Madaliyeva Y. O'zbek tilida fitonimlarning leksik-semantik va tematik xususiyatlari “PEDAGOGS” international research journal ISSN: 2181-4027_ SJIF: 4.995-www.pedagogs.uz-Volume-23, Issue-1, December -202269.
2. I.V.Repyova. Matematika 2-sinf darslik. Toshkent: “Novda Edutainment”, 2023.
3. I.V.Repyova. Matematika 1-sinf darslik. Toshkent: “Novda Edutainment”, 2023.